

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

**СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**

*Сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT)*

**Кафедра права**

ЗАТВЕРДЖЕНО  
Постанова вченої ради  
04.03.2024  
протокол № 03, п. 08

ВВЕДЕНО В ДІЮ  
Наказ від 04.03.2024 № 36

**ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА/  
HISTORY OF THE STATE AND LAW**

**РОБОЧА ПРОГРАМА**

Ступінь вищої освіти	«бакалавр»/	bachelor
Галузь знань	<u>08 «Право»/</u>	<u>«Law»</u>
Спеціальність	<u>081 «Право»/</u>	<u>«Law»</u>
Освітня програма	<u>«Право» /</u>	<u>«Law»</u>

**Розробник:** Слободиська Оксана, кандидат історичних наук, доцент

**Гарант освітньої програми «Право»:** Наталія Костюк, доцент кафедри права ВТЕІ ДТЕУ, кандидат юридичних наук

Обговорено та схвалено:

на засіданні кафедри права від 12 лютого 2024 р. протокол № 02;

на засіданні вченої ради факультету економіки, менеджменту та права від 15 лютого 2024 р. протокол № 02.

**Рецензенти:** Бахновська Ірина, кандидат юридичних наук, доцент  
Білоус Ірина, кандидат юридичних наук, Рада адвокатів Вінницької області,  
адвокат

Редактор: Фатєєва Т.  
Комп'ютерна верстка: Шуляк Н.

Підп. до друку 30.08.2024 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний  
Друк ксероксний. Ум. друк. арк. 2,38.  
Обл.-вид. арк. 2,16. Тираж 2. Зам. № 284.

---

Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ  
21000, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25

## 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ:

**Мета вивчення освітнього компоненту** передбачає можливість ознайомлення з тенденціями та загальними закономірностями розвитку держави та права, починаючи від стародавніх часів до сьогодення і ставить за мету сформуванню цілісну картину зародження та еволюції основних інститутів держави і права, поглибити сприйняття розвитку світу, систематизувати та встановити причинно-наслідкові зв'язки у розвитку державних та правових категорій людства.

**Результати вивчення освітнього компоненту його місце в освітньому процесі.**

Результатом вивчення освітнього компоненту «Історія держави і права» для освітньо-професійної програми «Право» є формування комплексу компетентностей:

- **інтегральна компетентність:**

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі правничої діяльності

- **загальні компетентності:**

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

- **спеціальні (фахові) компетентності:**

СК 2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК 3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

- **програмні результати навчання**

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 11. Мати базові навички риторики.

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

**Міждисциплінарні зв'язки:** робоча програма упорядкована відповідно до анотації освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів, базується на вивченні обов'язкового освітнього компоненту «Теорія держави і права».

## Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним результатом навчання освітнього компоненту. Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Рівні компетентності	За шкалою ДТЕУ	Критерії оцінювання
1	2	3
Високий (дослідницький)	90-100	Має обґрунтовані та всебічні знання з дисципліни, вміє узагальнювати та систематизувати набуті знання; самостійно знаходить джерела інформації та працює з ними; проводить власні дослідження, може використовувати набуті знання та вміння при розв'язанні задач.
Достатній (частково-пошуковий)	82-89	Володіє навчальним матеріалом, вміє зіставляти та узагальнювати, виявляє творчий інтерес до предмету, виконує завдання з повним поясненням та обґрунтуванням, але допускає незначні помилки; може усвідомити нові для нього факти, ідеї.
	75-81	Володіє визначеним програмою навчальним матеріалом; розв'язує завдання, передбачені програмою, з частковим поясненням.
Елементарний (репродуктивний)	69-74	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні; може самостійно розв'язати та пояснити розв'язання завдання.
	60-68	Ознайомлений з навчальним матеріалом, відтворює його на репродуктивному рівні; виконує елементарні завдання за зразком або відомим алгоритмом.
Низький (фрагментарний)	35-59	Ознайомлений та відтворює навчальний матеріал на рівні окремих фактів та фрагментів матеріалу; під керівництвом викладача виконує елементарні завдання.
	1-34	Ознайомлений з навчальним матеріалом на рівні розпізнавання та відтворення окремих фактів.

Для очної (денна, вечірня) форми навчання поточна робота оцінюється в 100 балів, підсумковий контроль (екзамен) оцінюється в 100 балів.

До екзамену допускаються всі здобувачі вищої освіти, які набрали за результатами поточної роботи протягом семестру 60 балів.

Результат підсумкового контролю (екзамен) з освітнього компоненту для здобувачів очної форми навчання визначається як середньоарифметична сума балів поточної роботи та екзамену.

Кращим здобувачам, які повністю виконали програму з освітнього компоненту, виявили активність в науково-дослідній роботі за відповідною тематикою, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях та за результатами поточної роботи набрали 90 і більше балів, науково-педагогічний працівник має право виставити результат екзамену без опитування (при усному екзамені) чи виконання екзаменаційного завдання (при письмовому екзамені).

Результат підсумкового контролю (екзамен) з освітнього компоненту для здобувачів заочної форми навчання оцінюється в 100 балів, відповідно до Положення про організацію освітнього процесу від 07.02.2022 № 38 (зі змінами).

Здобувач вищої освіти, який не погоджується з оцінкою, отриманою під час підсумкового контролю, має право звернутися із проханням перегляду оцінки, одержаної на екзамені, відповідно до Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань студентів від 07.02.2022 № 32.

**Обсяг освітнього компоненту в кредитах та його розподіл  
(тематичний план)**

Теми	Кількість годин				Форми контролю	Бальна оцінка
	всього	з них				
		лекції	практ	СРС		
Розділ 1						
Тема 1. Вступ до «Історії держави і права». Держави Стародавнього Сходу. Право країн Стародавнього Сходу.	7	2	2	3	В, РМГ	4
Тема 2. Античні держави. Право античної цивілізації.	7	2	2	3	П, Д	4
Тема 3. Феодальна держава в країнах Західної Європи. Західноєвропейське феодальне право.	7	2	2	3	РЗ, Т	4
Тема 4. Феодальна держава у країнах Сходу. Право країн середньовічного Сходу.	7	2	2	3	П, КТ	4
Тема 5. Становлення держави нового типу.	7	2	2	3	В, УД	4
Тема 6. Форми держав та їх розвиток в епоху громадянського суспільства.	7	2	2	3	Д, Т	4
Тема 7. Функції та механізм держави в епоху громадянського суспільства.	7	2	2	3	В, Т	4
Тема 8. Становлення права нового типу – буржуазного права.	7	2	2	3	В, Т	4
Тема 9. Держава та право у країнах Далекого і Близького Сходу 20- поч. 21 ст.	7	2	2	3	П, В	4
Тема 10. Історико-правовий огляд утворення та розвитку Європейського Союзу.	7	2	2	3	П, Д	4
Розділ 2						
Тема 11. Найдавніші державні утворення і право на території України. Суспільно-політичний лад і право Давньоруської держави.	7	2	2	3	В, Д	4
Тема 12. Суспільно-політичний лад і право на українських землях у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої.	7	2	2	3	П, Д	4
Тема 13. Суспільно-політичний лад і право Гетьманщини.	7	2	2	3	В, Т	4
Тема 14. Суспільно-політичний лад і право українських земель у складі у складі Австрії та Австро-Угорщини.	7	2	2	3	П, В	4

Тема 15. Суспільно-політичний лад і право українських земель у складі російської імперії в 19-на поч.20 ст.	7	2	2	3	П, Т	4
Тема 16. Відродження української державності та розвиток права у 1917-1920 р.р.	7	2	2	3	В, Т	4
Тема 17. Утвердження радянського типу держави та соціалістичного права в Україні (1917-1939 р.р.).	7	2	2	3	В, Т	4
Тема 18. Зміни у державному ладі та праві УРСР у 1939-1945 р.р.	7	2	2	3	РМГ, Т	4
Тема 19. Державність та право УРСР в 1945-1991 р.р.	7	2	2	3	В, Д	4
Тема 20. Розбудова незалежної України у 1991-2014 р.р.	7	2	2	3	П, Т	4
Тема 21. Україна в умовах російсько-української війни.	7	2	2	3	В, УД	4
Індивідуальне завдання	33			33	ІЗ	16
<b>Разом за семестр</b>	<b>180/6</b>	<b>42</b>	<b>42</b>	<b>96</b>		<b>100</b>
<b>Підсумковий контроль</b>	<b>екзамен</b>					

**Перелік умовних позначень форм контролю та оцінка їх у балах:**

В – відповідь на практичних заняттях – 2 бали.

УД – участь у дискусії – 2 бали.

КТ – комп'ютерне тестування – 2 бали.

Т – тестування – 2 бали.

РМГ – робота в малих групах – 2 бали.

Д – доповідь – 2 бали.

П – презентація – 2 бали.

ІЗ – індивідуальні завдання – 16 балів (проходження онлайн курсу, участь у наукових заходах).

**Загальна сума за поточну навчальну роботу (аудиторну та самостійну) за семестр – 100 балів.**

## II. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

### Зміст освітнього компоненту

#### Розділ 1

##### **Тема 1. Вступ до «Історії держави і права». Держави Стародавнього Сходу. Право країн Стародавнього Сходу.**

Предмет курсу «Історія держави і права» і його завдання. Взаємозв'язок «Історії держави і права» з іншими юридичними і гуманітарними дисциплінами. Періодизація та історіографія курсу «Історія держави і права».

Загальні риси суспільного ладу давньосхідних країн. Особливості суспільного ладу: у Стародавньому Вавилоні (авілум і мушкенум); система варн (брахмани, кшатрії, вайш'ї, шудри) у Стародавній Індії; рабство та його особливості. Роль релігії у давньосхідному суспільстві.

Функції та механізм давньосхідних держав. Внутрішні функції; зовнішні функції. Державний механізм країн Стародавнього Сходу, його характерні риси, принципи організації та діяльності. Центральний державний апарат. Місцевий апарат управління. Судові органи. Поліція, військо, принципи формування та задачі.

«Східна деспотія», її загальні риси та особливості у стародавніх країнах. Давньосхідні монархії: «класичні» східні деспотії Стародавнього Єгипту і Стародавнього Китаю. Конфуціанство і легізм у державному житті Китаю. «Обмежені» деспотії Стародавнього Вавилону та Індії. Брахманізм в Стародавній Індії. Давньосхідні республіки: міста-держави з аристократичною формою республіканського правління в Месопотамії; «гани» і «сантхи» в Стародавній Індії.

Виникнення права. Право і справедливість в уявленні древніх. Спільні риси та особливості права давньосхідних країн. Джерела права: звичаї, шумерські закони, законодавство Мойсея, письмові закони Стародавнього Китаю: «Книга законів царства Вей». Найважливіші правові пам'ятки давньосхідних країн: стародавніх Вавилону та Індії: Закони царя Хаммурапі, Закони Ману.

##### **Тема 2. Античні держави. Право античної цивілізації.**

Особливості становлення державності в Спарті, Афінах та Римі. Полісна система державної організації.

Соціальна структура. Внутрішні та зовнішні функції античної держави.

Державний механізм античних республік — Афіні, Спарті та Риму. Законодавчі органи — народні збори: еклесія в — Афінах, апелла — в Спарті, центуриатні, трибутні, куріатні коміції — в Римі. Виконавчі органи: архагети, ефори, герусія — в Спарті, Рада п'ятисот (буле) — в Афінах; сенат — в Римі, магістрати: принципи їх організації та діяльності. Армія, поліція: принципи формування та діяльності.

Право давньогрецьких полісів. Основні риси права Афіні і Спарті. Закон як основна форма правотворчості. Сократ, Платон і Аристотель про збіг справедливого і законного. Закони Драконта (біля 621 р. до н. е.). Правові інститути Стародавніх Афіні і Спарті: цивільно-правові інститути (право



власності, зобов'язальне (договірне), шлюбне, спадкове право; злочини (проти держави, проти особистих інтересів) і покарання (смертна кара, продаж в рабство, позбавлення волі, штраф, атимія). Судовий процес в Афінах.

Римське право, його періодизація. Джерела римського права, їх розвиток. Пам'ятки права найдавнішого періоду: правові звичаї, законодавство царів, Закони XII таблиць, право квіритське та ін.

### **Тема 3. Феодална держава в країнах Західної Європи.**

#### **Західноєвропейське феодалне право.**

Соціально-економічні та політичні передумови виникнення нових держав в Європі. Нормандське завоювання Британії, утворення Англії. Утворення і розвиток держави франків у Галлії. Джерела права у франків. «Салічна правда» (виникнення, структура, загальна характеристика). Характерні риси цивільного, сімейного і спадкового права. Кримінальне право за «Салічною правдою». Суд і процес.

Німеччини: сеньйоріальна (ленна), станово-представницька та абсолютна монархії у Франції, Німеччині та Англії. Утворення та розвиток Російської (Московської) централізованої держави.

Зміни в суспільному ладі країн Європи у 13—15 ст. Формування основних станів: духовенства, дворянства, городян та їх вплив на державні функції та структуру державного механізму західноєвропейських країн. Органи влади і управління у сеньйоріальних та станово-представницьких монархіях. Станово-представницькі установи Європи: кортеси в Іспанії, парламент в Англії, Генеральні Штати у Франції, з'їзди курфюрстів, рейхстаг і ландтаги в Німеччині, Боярська дума — в Росії, Сейм — в Польщі, їх структура, компетенція, значення.

Особливості західноєвропейського абсолютизму. Еволюція державного механізму європейських країн у період абсолютизму. Особливості становлення російського абсолютизму. Судові та правоохоронні органи в механізмі феодалної держави.

Основні риси права країн континентальної Європи. «Партикулярне право» в країнах континентальної Європи: звичаєве право, міське право, канонічне право, рецепційоване римське право, королівське законодавство. Основні риси феодалного права Англії: загальне право, право справедливості, судовий прецедент. Дуалістичний характер судово-правової системи Англії.

Основні кодифікації феодалного права. Перші державно-правові джерела феодалної епохи: Велика хартія вільностей 1215 р. в Англії, Золота булла 1356 р. у Німеччині, Великий березневий ордонанс у Франції 1357 р.; Кодифікації часів короля Людовика XIV у Франції (Цивільний ордонанс 1667 р., Карний ордонанс 1670 та ін.). «Саксонське дзерцало» 1232 р., і «Карна Конституція» Карла V («Кароліна») 1532 р. — в Німеччині; Новгородська і Псковська судні грамоти, Судебники 1497 та 1550 рр., Соборне Уложення 1649 р., Військові Артикули, Звід законів Російської імперії, Уложення про кару кримінальну 1845 р.

Зародження державно-правових інститутів: устрій органів державної влади, взаємозв'язок держави й особистості. Цивільно-правові інститути. Злочини і покарання.

#### **Тема 4. Феодална держава у країнах Сходу. Право країн середньовічного Сходу.**

Основні етапи розвитку держави у Китаї, її форма та механізм, подальша модифікація східної деспотії у феодалному Китаї. Делійський султанат і імперія Великого Могола в Індії. Виникнення держави в Японії, особливості її форми та механізму, військово-олігархічний режим сьогунату.

Становлення державності у арабських племен. Утворення Арабського халіфату, авторитарно-теократичний характер його форми та механізму. Іслам: сунізм і шиїзм про державу, її сутність та призначення. Утворення турецької держави, основні етапи її розвитку. Форма і механізм Турецького султанату.

Особливості права в країнах середньовічного Сходу. Загальні риси східного права: консерватизм, стабільність, традиційність норм права і моралі.

Джерела права далекосхідних країн: «Кодекс династії Тан 7 ст.», «Виправлені і переглянуті зібрання кримінальних законів» 10 ст., «Звід законів династії Мін» 14 ст. (Китай), Конституція Сьотокутайсі (604 р.), Звід законів Тайка 702 р., Тайхо Йоро рьо, Кодекс із 100 статей. 1742 р. (Японія).

Основні інститути далекосхідного права. Цивільно-правові інститути: форми земельної власності в Китаї; Японії; зобов'язальне право, його особливості в Китаї та Японії, їх історична обумовленість; сімейно-шлюбне право, спільне і особливе в Китаї та Японії, особливості спадкового права. Злочини і покарання. Класифікація злочинів в Китаї: концепція «10 зол», в Японії — «8 зол». Судовий процес.

Становлення мусульманського права, основні його риси. Джерела мусульманського права: Коран, сунна, іджма, фетва, кияс, місцеві звичаї, фірмани і кануни. Основні інститути мусульманського права. Цивільно-правові інститути: право власності, категорії земельних володінь (священна земля, державна земля, землі, що знаходились в приватній власності, общинна земля); зобов'язальне право, особливості договірних відносин. Сімейно-шлюбне та спадкове право. Злочини і покарання в мусульманському праві. Класифікація злочинів і відповідність їм покарань.

#### **Тема 5. Становлення держави нового типу.**

Соціально-економічні, політичні та ідеологічні передумови переходу від кастово-станового суспільства до громадянського. Соціально-правова сутність громадянського суспільства, основні етапи його становлення.

Англійська революція та її вплив на становлення держави нового типу: соціально-економічні, політичні та ідеологічні передумови англійської революції. Основні політичні течії: пресвітеріани, індепенденти, левеллери. Форма та сутність англійської держави в роки революції. «Знаряддя управління» (1653 р.). Реставрація Стюартів (1660 р.).

Соціально-економічні, політичні та ідеологічні передумови американської революції. Т. Пейн про народний суверенітет. Державно-правові ідеї Т. Джеферсона. Декларація незалежності США 1776 р. Боротьба за здійснення принципів Декларації незалежності (1776—1783 рр.). Статті конфедерації і вічного союзу 1781 р. Утворення держави США. Сутність та форма держави США за Конституцією 1787 р. Біль про права 1791 р.

Соціально-економічні, політичні та ідеологічні передумови Великої французької революції. Державно-правові ідеї Вольтера, Ж.-Ж.Руссо, Ш. Монтеск'є. Основні етапи революції. Декларація прав людини і громадянина (26 серпня 1789 р.). Становлення конституційної монархії. Конституція від 3 вересня 1791 р. Перша республіка (1792—1804 рр.) та її модифікації: жирондистська республіка (1792—1793 рр.); якобінська республіка (1793—1794 рр.), Конституція 1793 р., якобінська диктатура; директоріальна республіка (1795—1799 рр.), Конституція 1795 р.; консульська республіка (1799—1804 рр.). Конституція 1799 р. Розпад «Священної римської імперії германської нації». Соціально-економічні, політичні та ідеологічні передумови революції 1848 р. В Німеччині. Франкфуртська конституція 1849 р., Прусська конституція 1850 р. Об'єднання Німеччини під зверхністю Пруссії. Ідея конституційної монархії Л. Штейна. Утворення Германської імперії.

Буржуазна і капіталістична держава — держава перехідного типу. Основні риси буржуазної та капіталістичної держави. Ознаки перехідної держави.

## **Тема 6. Форми держав та їх розвиток в епоху громадянського суспільства.**

Основні тенденції розвитку елементів форми держави: форми державного правління, форми державно-територіального устрою та форми політичного режиму. Становлення парламентсько-монархічних форм правління та їх еволюція. Реставрація монархії в Англії: становлення обмеженої (конституційної) монархії: боротьба вігів і торі в парламенті, прийняття «Акту про краще забезпечення свободи підданого і про попередження ув'язнення за морями» 1679 р., («славна революція») 1688 р; «Білль про права» 1689 р., «Акт про влаштування» 1701 р. Еволюція парламентської монархії у Великобританії наприкінці 19 — 20 ст.: становлення домініонів, занепад парламентаризму, посилення виконавчої влади її міністеріалізація.

Становлення республіканських форм правління та їх розвиток. Президентська республіка в США та її еволюція.

Становлення парламентської республіки у Франції та її розвиток в роки III і IV республік; парламентська республіка в Німеччині (кінець 1940-х рр. — поч. XXI ст.). Змішана республіка та її розвиток: Республіка Фінляндія (Суомі) та Веймарська республіка (1919—1933рр.); французька модель змішаної форми республіканського правління (V республіка); становлення змішаних республік в інших країнах.

Форми політичних режимів в зарубіжних країнах. Буржуазні революції XVIII—XIX ст., їх вплив на становлення політичних режимів в країнах Західної

Європи та США. Демократичний режим, його історичні форми. Недемократичний режим: бонапартистський режим у Франції (сер. 19 ст.), поліцейський режим в Німеччині напр. 19 — поч. 20 ст. Фашистська концепція міцної «надкласової» влади. Тоталітаризм в Західній Європі у першій половині 20 ст. (Італія, Іспанія, Румунія, Угорщина). Німецький нацизм як крайня форма тоталітаризму.

Складна форма державно-територіального устрою та її розвиток: імперія та федерація в епоху громадянського суспільства. «Класична» імперія в Європі: Російська імперія 1721—1917 рр., Друга імперія в Німеччині 1871—1918 рр.; Австро-Угорська імперія 1866—1918 рр. Британська та французька колоніальні імперії. Федерація, причини побудови форм державно-територіального устрою зарубіжних країн на основі принципу федералізму. Історичні засади сучасного американського та німецького федералізму. Проста форма державно-територіального устрою. Особливості становлення унітарної держави в епоху громадянського суспільства.

### **Тема 7. Функції та механізм держави в епоху громадянського суспільства.**

Основні етапи побудови «демократичної», «правової» та «соціальної» держави в зарубіжних країнах. Зовнішні функції держави: вплив історичних обставин на зміст військової функції держави. Виникнення та розвиток в другій половині 20 ст. — поч. 21 ст. функцій: 1) забезпечення миру та світового порядку; 2) співробітництва держав; 3) інтеграції в європейську та світову економіку. Внутрішні функції держави та основні тенденції їх розвитку в епоху громадянського суспільства: політична, ідеологічна, соціальна, правоохоронна, економічна.

Органи законодавчої та виконавчої влади у державному механізмі зарубіжних країн. Становлення парламентів, їх місце та роль у системі вищих органів державної влади. Основні тенденції розвитку виконавчої влади в епоху громадянського суспільства: еволюція інститутів глави держави та урядової влади. Поліцейські органи в державному механізмі розвинутих країн: Історичні основи сучасних поліцейських служб Великобританії, США, Франції та Німеччини.

Судові органи в механізмі держави країн епохи громадянського суспільства. Еволюція судових систем Великобританії, США, Франції та Німеччини після буржуазних революцій: розвиток кримінальної та цивільної юстиції в Англії (Великобританії); Закон про судоустрій США (24.09.1789), «державна» та «народна» юстиція в США у 19 ст., судоустрій США та його специфіка у 20 ст.; розвиток цивільної, кримінальної та адміністративної юстиції Франції у 18—20 ст.; історичні основи сучасної німецької юстиції: утворення ФРН та кардинальна реорганізація судоустрою країни, його специфічні риси.

### **Тема 8. Становлення права нового типу – буржуазного права.**

Принципи та характерні риси нового (буржуазного) права: принципи індивідуалізму, свободи, законності, «верховенства права».

Становлення світових правових сімей: англо-американська та континентальна (романо-германська). Демократизація та соціалізація права. Зміни у джерелах та структурі права. Нові інтеграційні процеси у праві. Формування основ конституційного права на засадах парламентаризму та конституціоналізму. Велика хартія вільностей 1215 р., Петиція про право 1628 р., «Біль про права» 1689 р. (Англія), Декларація незалежності 1776 р. (США), Декларація прав людини і громадянина 1789 р. (Франція). Основні тенденції розвитку конституційного права у 19 ст.: політизація та демократизація конституційного права (перехід від цензового до загального й рівного виборчого права). Реформи виборчого права в Англії 1832, 1867, 1884—1885 рр.; XIII, XIV, XV поправки (1865—1870 рр.) до Конституції США, Франкфуртська 1849 р. Конституція Германської імперії. Історичні засади назв галузі права: «конституційне» та «державне» право. Основні тенденції розвитку конституційного права у 20 ст.: соціалізація, інституціоналізація політичних партій та громадських об'єднань, інтернаціоналізація конституційного (державного) права, його подальша демократизація. Політична конституція Мексиканських Сполучених Штатів (1917 р.), Веймарська Конституція 1919 р., Конституція СРСР (1936 р.), Основний Закон ФРН (1949 р.); XIX (1920 р.), XXIV (1964 р.), XXVI (1971 р.) поправки до Конституції США.

Просвітницько-гуманістична теорія кримінального права. (Ч. Беккарія, Вольтер, Ш.Монтеск'є). Класична школа кримінального права. (А. Фейєрбах, І. Бентам). Антрополого-соціологічна школа кримінального права (Ч. Ломброзо). Основні джерела кримінального права.

Концепція цивільного права у природно-правовій доктрині. Історична школа права та її вплив на концепцію цивільного права. Інші цивілістичні теорії: вольова теорія, догматична цивілістика, теорія інтересу. Основні джерела кримінального права

## **Тема 9. Держава та право у країнах Далекого і Близького Сходу 20-поч. 21 ст.**

Становлення й розвиток буржуазної держави — держави нового типу в далекосхідних країнах. Японська держава: Реставрація Мейдзі і становлення буржуазної держави в Японії; форма японської держави за Конституцією 1889 р., її еволюція в 1905—1945 рр.; історичні засади сучасної японської держави. Конституція 1947 р. Китайська держава: Сінхайська революція 1911 р. та її вплив на становлення держави нового типу в Китаї; падіння монархії та встановлення республіки; китайський мілітаризм 1917—1949 рр.; Китайська народна республіка 1949—1976 рр., її модернізація після смерті Мао Цзедуна: Конституція 1982 р., реформи Ден Сяопіна.

Держава в країнах близького Сходу. Загальні риси та особливості державного ладу «нафтових монархій» Перської затоки (Саудівська Аравія, Бахрейн, Кувейт). «Нафтові республіки» Перської затоки та специфіка їх державного ладу: Ісламська республіка Іран; республіка Ірак. Турецька республіка та основні етапи її розвитку: історичні передумови становлення республіки у Туреччині (турецький султанат епохи «танзимату»); младотурецька

революція 1908—1909 рр.; кемалістська революція та формування засад сучасної турецької держави у 20—40-х рр. ХХ ст.; форма турецької держави у другій пол. 20 ст. Конституція 1982 р.

Право далекосхідних країн. Право Японії: основні тенденції розвитку права після революції Мейдзі; цивільне та суміжні з ним галузі права; кримінальне право і процес.

Право Китаю: китайське право та його специфіка в 1911—1949 рр.; право КНР часів Мао Цзедуна (1949—1976 рр.); китайське право у пореформений період: основні риси цивільного та суміжних з ним галузей права, кримінального права і процесу.

Право мусульманських країн. Основні риси права близькосхідних країн. Право Туреччини: цивільне та суміжні з ним галузі права; кримінальне право і процес.

## **Тема 10. Історико-правовий огляд утворення та розвитку Європейського Союзу.**

Європейська інтеграція, передумови створення єдиної Європи.

Основні етапи формування Європейських співтовариств і Європейського Союзу. Передумови європейської інтеграції. Ідея Сполучених Штатів Європи Т. Масарика В. Черчилля, Ж. Монне. «Декларації Шумана».

Європейський Союз, як нова організація політичної влади в Європі структура Європейського Союзу. Європейські символи. Специфіка Європейського Союзу як міжнародної організації. Основні цілі Європейського Союзу. «Копенгагенські критерії», політичні критерії, економічні критерії вступу у ЄС.

Україна в процесах євроінтеграції. Організаційна структура Європейського Союзу.

## **Розділ 2**

### **Тема 11. Найдавніші державні утворення і право на території України. Суспільно-політичний лад і право Давньоруської держави.**

Право Скіфських ранньодержавних утворень: Велика (7-3 ст. до н.е.) та Мала (Кримська) Скіфія (3 ст. до н. е. - 3 ст. н.е.); джерела права (звичаєве право, правова думка). Основні риси права (державного, цивільного, кримінального, процесуального). Формування та розвиток античних державно-правових утворень у Північному Причорномор'ї кін. 7 ст. до н.е. – перш. пол. 6 ст. н.е. (загальна характеристика): поліси (Херсонес, Ольвія, Пантікапей); Боспорське царство; нормативні основи колонізації; міжнародно-правові стосунки; джерела права (звичаєве право, нормативні акти, використання досягнень античної правової думки).

Основні риси державного права. Нормативне регулювання цивільно-правових відносин в античних державах Північного Причорномор'я (кінець 7 ст. до н.е. – перша половина 6 ст. н.е.). Становлення кримінального права. Основні риси процесуального права. Виникнення карально-охоронної функції у Північному Причорномор'ї.

Етапи державно-правового розвитку Київської Русі. Суспільний лад. Панівна верхівка суспільства. Великокнязівський домен, володіння місцевих князів, бояр, церковне землеволодіння. Смерди, рядовичі, закупи, холопи, челядь. Особливості правового становища ізгоїв. Державний лад.

Центральні органи влади й управління. Десяткова та двірсько-вотчинна системи управління територіями. Система «кормління» посадових осіб. Сільська територіальна община — верв. Податкова система та військова організація. Система судових органів.

Джерела права Київської Русі: звичаєве право; нормативні акти (закони, збірки законів „Руська Правда»); Основні риси цивільного права у Київській Русі: право власності; зобов'язальне право; спадкове право; сімейне право. Основні риси кримінального права Київської Русі: поняття злочину; суб'єкти та об'єкти злочину; мета та види покарань.

## **Тема 12. Суспільно-політичний лад і право на українських землях у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої.**

Утворення Литовської держави. Передумови та процес приєднання українських земель до Великого князівства Литовського. Ліквідація автономії українських земель і перетворення їх на воєводства у складі Великого князівства Литовського. Польсько-литовські унії. Суспільний лад. Становлення шляхти та зростання її соціального статусу. Постанова сейму 1552 р. про «вивід шляхти». «Устава на волоки» 1557 р. Духовенство. Зміни у правовому становищі міщанства. Селяни: особисто вільні, напіввільні, невольники. Державний устрій. Місцеве управління: намісники, воєводи, каштеляни, старости тощо. Судова система. Судова система за реформою 1564 р. Джерела права. Земські уставні грамоти. Міжнародні договори. Судебник Казимира IV 1468 р. Литовські статuti 1529 і 1566 рр. Рецепція магдебурзького права. Церковне право. Норми державного права. Розвиток інститутів цивільного права. Сервітутне право. Право зобов'язань. Спадкове право. Шлюбно-сімейне право. Поняття і види злочинів. Система покарань. Судовий процес. Елементи слідчого (інквізиційного) процесу. Судові докази.

Суспільний устрій часів Речі Посполитої. Шляхта. Духовенство і селяни часів Речі Посполитої. Міське населення часів Речі Посполитої. Козацтво часів Речі Посполитої. Формування Запорізької Січі. Устрій Запорозької Січі. Державний лад Речі Посполитої. Місцеве управління часів Речі Посполитої. Судова система Речі Посполитої. Місцеві і церковні суди. Основні риси права Речі Посполитої. Право власності і спадкове право часів Речі Посполитої. Зобов'язальне право і укладання угод. Кримінальне право. Система покарань і судовий процес. Особливості правової системи на Запоріжжі.

## **Тема 13. Суспільно-політичний лад і право Гетьманщини.**

Створення української національної держави. Переяславська угода 1654 р. Правові наслідки Переяславсько-Московської угоди. Суспільний лад. Знатне товариство і духовенство. Козацтво часів Гетьманщини. Селянство часів

Гетьманщини. Міщани і купці часів Гетьманщини. Державний устрій Гетьманщини. Повноваження гетьманів. Обмеження повноважень гетьманської влади. Генеральна та старшинська ради. Генеральна військова канцелярія. Система територіального управління. Запорізька Січ після 1654 р. Ліквідація Запорізької Січі. Судова система Гетьманщини і судова реформа. Особливості правової системи Гетьманщини. Розвиток українського права за часів Гетьманщини.

Систематизація українського права. Право власності на землю і зобов'язальне право. Шлюбно-сімейні відносини і успадкування. Кримінальне право Гетьманщини. Система покарань. Процесуальне право. Своєрідність державного ладу Гетьманщини.

#### **Тема 14. Суспільно-політичний лад і право українських земель у складі у складі Австрії та Австро-Угорщини.**

Політико-правове становище українських земель у складі Австро-Угорської імперії. Австро-Угорська угода 1867 р., створення Австро-Угорської імперії. Суспільний лад. Міське населення. Адміністративно-територіальний поділ. Органи влади й управління. Губернатор і губернське присутствіє. Становий сейм. Революційний рух, Конституція 1848 р. Зміни в політико-правовому становищі українських земель. Антидемократична конституція 1849 р. Крайові конституції 1850 р. Унія Австрії та Угорщини 1867 р.

Дуалістична монархія. Конституція Австрії 1867 р. Відновлення в Угорщині дії Конституції 1848 р. Делегації. Рейхсрат Австрії та сейм Угорщини. Суди на західноукраїнських землях. Триступенева система судів за Конституцією 1867 р. Спеціалізовані суди. Прокуратура. Фінансова прокуратура. Адвокатура. Правова система. Джерела права. Характеристика галузей права. Цивільний кодекс 1811 р.; Цивільно-процесуальний кодекс 1796 та 1895 рр.; Кримінальний кодекс 1803 та 1852 рр.; Кримінально-процесуальний кодекс 1853 і 1873 рр. Кримінальний кодекс Угорщини 1879 р. та запровадження його на Закарпатті.

#### **Тема 15. Суспільно-політичний лад і право українських земель у складі російської імперії в 19- на поч.20 ст.**

Суспільний устрій на українських землях. Дворянство України. Виникнення буржуазії. Духовенство. Міське населення. Міщани і ремісники. Селяни у першій половині XIX ст. Скасування кріпацтва в 1861 р. і подальші реформи. Державний устрій і система повітового управління. Селянська і земська реформи. Міська і поліцейська реформи. Військова і освітня реформи. Буржуазно-демократичні перетворення державного ладу. Судочинство. Особливості судової системи на Правобережжі та Лівобережжі. Судові статuti 1864 р. Адвокатура і прокуратура. Підсумки проведення судової реформи в Україні.

Розвиток права в Україні в першій половині 19 ст. Поширення загальноімперського цивільного і кримінального законодавства в Україні. Право



власності і зобов'язальне право. Сімейне право і успадкування. Джерела кримінального права в Україні. Адміністративне законодавство і кримінально-процесуальне право. Суспільно-політичний устрій і право в Галичині, Північній Буковині та Закарпатті. Поглиблення капіталістичних відносин. Система влади й управління.

Адміністративно-територіальний устрій. Конституції 1848 і 1849 рр. Демократизація суспільно-політичної системи. Судова система. Прокуратура і адвокатура. Цивільний та цивільно-процесуальний кодекси. Кримінальні та кримінально-процесуальні кодекси. Наслідки реформ у 19 - на початку 20 ст.

### **Тема 16. Відродження української державності та розвиток права у 1917-1920 р.р.**

Утворення Центральної Ради. Державний лад Української Народної Республіки. Право Української Народної Республіки. Законодавча діяльність Центральної Ради. Фінансова реформа Української Народної Республіки. Конституція Української Народної Республіки

Період Гетьманату П. Скоропадського. Державний устрій України періоду Гетьманату. Політична ситуація в Україні періоду Гетьманату. Правові реформи періоду Гетьманату. Правові акти періоду Гетьманату. Збройні сили і завершення періоду Гетьманату. Повалення гетьманського режиму.

Влада Директорії. Внутрішня й зовнішня ситуації часів Директорії. Законотворча діяльність часів Директорії. Місцеве управління і судочинство часів Директорії. Правова система часів Директорії.

Створення Західноукраїнської Народної Республіки. Чинники поразки ЗУНР. Державний устрій ЗУНР. Правові реформи ЗУНР. Законодавча діяльність ЗУНР. Підсумки української державності у 1917-1920 рр.

### **Тема 17. Утвердження радянського типу держави та соціалістичного права в Україні (1917-1939 р.р.).**

Передумови встановлення радянської влади в Україні. Намагання більшовиків захопити владу в Україні у 1917 р. Проголошення республіки Рад. Поширення радянської влади в Україні. Відновлення радянської влади. Становлення органів захисту радянської влади. Формування основ радянського права. Цивільно-правові інститути радянського права. Земельні, трудові и шлюбно-сімейні відносини. Нове кримінальне право.

Зміни в державному статусі УСРР. Утворення Союзу РСР. Державний устрій УСРР в 20-ті роки. Подальша централізація влади в СРСР у 30-ті роки. Адміністративно-територіальна реформа. Державний устрій після прийняття Конституції СРСР у 1936 р. Судові органи в 20-30-і роки 20 ст. Прокуратура в 20-30-і роки 20 ст. Органи ДПУ - НКВС. Перша кодифікація радянського права в Україні. Цивільний кодекс 1922 р. Земельний кодекс 1922 р. Кодекс законів про працю 1922 р. Кодекси законів про освіту і сімейно-шлюбні відносини 1922 р. Кримінальний кодекс 1922 р. Кримінальний кодекс 1927 р. Кримінально-процесуальний кодекс 1922 і 1927 рр. Цивільний процесуальний кодекс 1924 р. Виправно-трудова кодекс 1925 р. Адміністративний кодекс 1927 р. Конституційне законодавство 30-х років. Надзвичайне законодавство 30-х років. Деформація кримінально-процесуального законодавства.

## **Тема 18. Зміни у державному ладі та праві УРСР у 1939-1945 р.р.**

Радянсько-німецький пакт про ненапад і таємний протокол Молотова — Рібентропа (23 серпня 1939 р.) про розподіл сфер впливу в Європі. Введення радянських військ у Західну Волинь і Східну Галичину. Народні збори Західної України та їхні акти. Закони Верховної Ради СРСР (1 листопада 1939 р.) та Верховної Ради УРСР (15 листопада 1939 р.) про прийняття Західної України до складу УРСР. Нота уряду СРСР від 28 червня 1940 р. та введення радянських військ у Північну Буковину і Бессарабію. Закон Верховної Ради СРСР (2 серпня 1940 р.) про включення Північної Буковини і Хотинського, Акерманського та Ізмаїльського повітів Бессарабії до складу УРСР. Новий адміністративно-територіальний поділ, державне будівництво та масові репресії у західних областях УРСР.

Напад фашистської Німеччини на СРСР. Надзвичайні органи влади та управління. Державний Комітет Оборони. Ставка Верховного головнокомандування. Правовий режим воєнного стану і стану облоги. Встановлення окупаційного режиму та розчленування загарбниками території України. Розширення прав республіки у сферах міжнародних відносин та оборони. Особливості правової системи УРСР в умовах війни. Зміни у цивільно-правовій регуляції відносин власності, спадкування, житлокористування. Правове забезпечення зміцнення сім'ї, охорони материнства, дитинства. Правовий режим трудових мобілізацій і трудових повинностей. Збільшення робочого часу. Працевлаштування та побутове забезпечення інвалідів війни. Колгоспне законодавство воєнного часу. Зміни у кримінальному праві. Відповідальність за скоєння воєнних злочинів.

## **Тема 19. Державність та право УРСР в 1945-1991 р.р.**

Повоєнний сталінський режим. Відбудова народного господарства. Членство України в ООН і розширення міжнародних зв'язків. Ліквідація надзвичайних органів влади й управління. Відновлення конституційних органів влади. Вибори до Верховної Ради України та місцевих органів влади й управління. Десталінізація. Спроби вдосконалити управління народним господарством. Раднаргоспи. Правові засади входження Кримської області до складу УРСР. Розширення компетенції республіканських органів управління. Закон про судоустрій УРСР 1960 р.

Перебудова правоохоронних органів. Положення про прокурорський нагляд у СРСР від 24 травня 1955 р. КДБ при Раді Міністрів СРСР та його органи в Україні. Реорганізація органів внутрішніх справ. Народні дружини. Початок кодифікації загальносоюзного та республіканського законодавства. Основи законодавства Союзу РСР і союзних республік в ієрархії норм радянського права. Зміни у цивільно-правовому регулюванні. Цивільний кодекс УРСР 1963 р. Усунення обмежень воєнної доби у трудовому праві. Новий порядок вирішення трудових спорів. Закон про державні пенсії 1956 р. Правове регулювання колгоспного будівництва. Обмеження розвитку індивідуальних господарств. Зміни у кримінальному

праві. Нові форми державних злочинів. Розширення демократичних засад кримінального права. Кримінальний кодекс УРСР 1960 р. Процес реабілітації невинно засуджених під час масових репресій. Кримінально-процесуальний кодекс УРСР 1960 р., Цивільно-процесуальний кодекс УРСР 1963 р.

Авторитарна командно-адміністративна система управління та її вплив на суспільно-політичне життя. Конституція СРСР 1977 р. і Конституція УРСР 1978 р. Правові основи та діяльність вищих органів влади та управління: Верховна Рада УРСР, її Президія, Рада Міністрів УРСР. Закон СРСР «Про адвокатуру СРСР» від 30 листопада 1979 р. Положення про адвокатуру УРСР від 1 жовтня 1980 р. Нотаріат. Цивільне і господарське законодавство. Житловий кодекс УРСР 1983 р. Кодекс про шлюб та сім'ю УРСР 1969 р. Кодекс законів про працю УРСР 1971 р. Зміст права на працю за Конституцією УРСР 1978 р. Природно-ресурсне законодавство. Земельний кодекс УРСР 1970 р. Водний кодекс УРСР 1972 р. Законодавство СРСР про надра, лісове господарство, про охорону атмосферного повітря, про охорону та використання тваринного світу. Зміни у кримінальному законодавстві. Виправно-трудоий кодекс УРСР 1970 р. Процесуальне законодавство. Положення про попереднє взяття під варту 1969 р. Розширення участі захисника у кримінальному процесі. Принципи процесуального права за Конституцією УРСР 1978 р.

Перебудова. Квітневий (1985 р.) пленум ЦК КПРС. Парламентська опозиція. Комітет конституційного нагляду СРСР. Зміни у державному статусі Української РСР. Закону УРСР "Про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) Української РСР" від 27 жовтня 1989 р.

## **Тема 20. Розбудова незалежної України у 1991-2014 р.р.**

Становлення та розбудова незалежної України, їх конституційно-правове та міжнародно-правове забезпечення (1991-1996 рр.): правове оформлення розпаду СРСР; проголошення реформи державного апарату; Конституційний договір 1995 р., опрацювання та прийняття Конституції України 1996 р.; державна символіка; державна мова; джерела національного права незалежної України; становлення поліджерельності права (Конституція України, конституційні закони, рішення Конституційного Суду, постанови і роз'яснення Верховного Суду, акти місцевого самоврядування тощо. Становлення національної правоохоронної та правозахисної системи. Заснування національних органів охорони громадського порядку. Органи прокуратури, державної безпеки, податкові органи, адвокатура, органи юстиції, нотаріальні органи України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини у 1991-1996 рр. (нормативно-правове забезпечення; особливості діяльності); організаційно-правові засади становлення системи МВС України; основні завдання та напрями її реформування

Тенденції розвитку правової системи України на сучасному етапі Демократизація діяльності державно-владних інституцій. Основні напрями

розвитку національної правової системи України: цивільне, земельне, кримінальне, процесуальне право; генеза нових галузей права (муніципальне, аграрне, космічне право).

Політична криза 2004 р. «Помаранчева революція» в Україні. Конституційна реформа 2004 р. Трансформація форми державного правління в Україні від президентсько-парламентської до парламентсько-президентської республіки. Відміна конституційної реформи 2004 р. Конституційним Судом України. Повернення до президентсько-парламентської форми правління. Політична криза 2014 р. «Революція гідності».

### **Тема 21. Україна в умовах російсько-української війни.**

Причини російсько-української війни. Основні етапи війни. «Мінські угоди». Введення воєнного стану. Ставка Верховного Головнокомандувача як вищий колегіальний орган воєнного керівництва обороною держави.

Рашизм – новий різновид тоталітарної ідеології та практик. Інформаційна війна.

Особливості права воєнного періоду. Зміни в трудовому законодавстві під час дії воєнного стану. Закон України «Про правовий режим воєнного стану», Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», Закон України «Про мобілізацію», Закон України «Про національну безпеку України», Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» тощо.

## Структура освітнього компоненту

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час здобувача, год
1	2	3
<b>Розділ 1</b>		
<p><b>Аналізувати</b> особливості виникнення й розвитку історії держави і права; характеризувати особливості суспільної організації країн Стародавнього Сходу.</p> <p><b>Пояснювати</b> особливості суспільного ладу давньосхідних держав.</p> <p><b>Розуміти</b> особливості правової системи.</p>	<p><b>Тема 1. Вступ до «Історії держави і права». Держави Стародавнього Сходу. Право країн Стародавнього Сходу.</b></p> <p><b>Лекція № 1</b></p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>«Історія держави та права» як навчальна дисципліна, її місце в системі юридичних дисциплін.</li> <li>Виникнення давньосхідної держави</li> <li>Загальні риси суспільного ладу давньосхідних країн</li> <li>Спільне та особливе у праві давньосхідних країн.</li> </ol> <p><b>Рекомендовані джерела:</b>                      Основні: 1, 2, 7, 8, 10.                      Додаткові: 6, 20.                      Internet-ресурси: 1-5.</p>	2
	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- вивчення та доповнення матеріалу лекції.</li> <li>- складіть схему «Місце історії держави і права у системі юридичних дисциплін»; «Джерела права Стародавнього Вавилону і Стародавньої Індії».</li> <li>- робота зі словником: авілум, аккадці, амореї, арії, брахмани, ван, вайш'ї, варни, гани, даси, дравіди, кшатрії, мушкенуми, ном, пурохита, раджа, сенапаті, тамкари;</li> <li>- теми доповідей, презентацій:                             <ol style="list-style-type: none"> <li>Історична школа права в Німеччині (представники: Ф.Савіньї, Г.Ф.Пухта).</li> <li>Ф.Гізо, О.Тьєрі, Ж.Мішле - представники соціологічної школи права.</li> <li>А.Пост, М.Мен, Р. Даррест – представники порівняльно-історичної школи права.</li> <li>Спільні риси та особливості суспільного ладу країн Стародавнього Сходу</li> <li>Закони царя Хаммурапі і Закони Ману — найважливіші правові пам'ятки давньосхідної цивілізації.</li> <li>Особливості судового процесу у країнах стародавнього Сходу</li> </ol> </li> </ul>	3
	<p><b>Практичне заняття № 1</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Періодизація історії держави і права.</li> <li>Функції давньосхідних держав.</li> <li>Державний механізм країн Стародавнього Сходу.</li> <li>Форми давньосхідних держав</li> <li>Правове регулювання сімейно-шлюбних відносин.</li> <li>Злочини і покарання у давньосхідному праві.</li> </ol>	2

<p><b>Характеризувати</b> особливості суспільно-політичного ладу в Греції та Спарті, Римі.</p> <p><b>Аналізувати</b> основні джерела права цього періоду, реформи Клісфена; реформи Перікла; реформи Сервія Туллія.</p> <p><b>Пояснювати</b> правові інститути Стародавніх Афіні і Спарті, Риму.</p>	<p><b>Тема 2. Античні держави. Право античної цивілізації.</b></p> <p><b>Лекція № 2</b></p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Передумови виникнення держави на півдні Європи.</li> <li>2. Основи суспільного ладу античних країн, спільні риси та особливості.</li> <li>3. Основні риси права Афіні і Спарті.</li> <li>4. Джерела римського права.</li> </ol> <p><b>Рекомендовані джерела:</b> Основні: 1, 2, 7, 8, 10. Додаткові: 6. Internet-ресурси: 1-5.</p>	2
	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- вивчення та доповнення матеріалу лекції;</li> <li>- скласти схему державного устрою Афініської держави;</li> <li>- робота зі словником: рада старійшин-буле, базилевс, агора; квіритське право, преторське право, право народів, манципація;</li> <li>- складіть порівняльну таблицю «Державний апарат античних республік»;</li> <li>- теми доповідей, презентацій:</li> </ul> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Шлюбно-сімейне і спадкове право Стародавній Спарті.</li> <li>2. Особливості правосуддя у Стародавньому Римі.</li> <li>3. Рабовласницька демократія в Афінах.</li> <li>4. Роль римського права в світовій історії.</li> <li>5. Джерела римського права, їх загальна характеристика.</li> </ol>	3
	<p><b>Практичне заняття № 2</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Функції держав античного світу.</li> <li>2. Державний механізм античних республік.</li> <li>3. Форми республіканських античних держав.</li> <li>4. Форма та державний механізм монархічного Риму.</li> <li>5. Правові інститути Стародавніх Афіні і Спарті.</li> <li>6. Інститути римського права.</li> </ol>	2

<p><b>Характеризувати</b> загальні риси та особливості розвитку державних форм Англії, Франції, Німеччини; основні риси права країн континентальної Європи.</p> <p><b>Аналізувати</b> зміни в суспільному ладі країн Європи у 13—15 ст.</p>	<p><b>Тема 3. Феодална держава в країнах Західної Європи. Західноєвропейське феодалне право. Лекція № 3</b></p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Сеньйоріальна (ленна) монархія.</li> <li>2. Станово-представницька монархія.</li> <li>3. Абсолютна монархія у Франції, Німеччині та Англії.</li> <li>4. Основні риси феодалного права Європи. Зародження державно-правових інститутів</li> </ol> <p><b>Рекомендовані джерела:</b>  Основні: 1, 2, 7, 8, 10.  Додаткові: 3, 6, 13.  Internet-ресурси: 1-5.</p>	2
<p><b>Розуміти</b> суть перших державно-правових джерел феодалної епохи: Велика хартія вільностей 1215 р. в Англії, Золота булла 1356 р. у Німеччині, Великий березневий ордонанс у Франції 1357 р.; Кодифікації часів короля Людовика XIV у Франції (Цивільний ордонанс 1667 р., Карний ордонанс 1670 та ін.).</p>	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- вивчення та доповнення матеріалу лекції;</li> <li>- робота зі словником: ландтаг, ленна монархія, станово-представницька монархія, абсолютна монархія, кортес, парламент, рейхстаг, сейм, міське право, канонічне право, рецепційоване римське право, королівське законодавство міське право, канонічне право, рецепційоване римське право, королівське законодавство;</li> <li>- підготувати опорний конспект «Станово-представницькі установи Європи», «Види майнових прав на землю»;</li> <li>- теми доповідей, презентацій:</li> </ul> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Класичний абсолютизм у Франції.</li> <li>2. Незавершений абсолютизм в Англії.</li> <li>3. Основні кодифікації феодалного права.</li> <li>4. Князівський (обласний) абсолютизм у Німеччині.</li> <li>5. -Пилип де Бомануар про сутність права.</li> <li>6. «Партикулярне право» в країнах континентальної Європи.</li> </ol>	3
	<p><b>Практичне заняття № 3</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Особливості західноєвропейського абсолютизму.</li> <li>2. Еволюція державного механізму європейських країн у період абсолютизму.</li> <li>3. Судові та правоохоронні органи в механізмі феодалної держави.</li> <li>4. Перші державно-правові джерела феодалної епохи.</li> <li>5. Сімейно-шлюбне право.</li> <li>6. Судовий процес, його основні види.</li> </ol>	2
<p><b>Розуміти</b> основні етапи розвитку держави у Китаї, її форми та механізми; особливості делійського</p>	<p><b>Тема 4. Феодална держава у країнах Сходу. Право країн середньовічного Сходу. Лекція № 4</b></p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Основні етапи розвитку держави у Китаї, її форма та механізм.</li> <li>2. Делійський султанат і імперія Великого Могола в Індії.</li> </ol>	2

<p>султанату і імперії Великого Могола в Індії; держави в Японії.</p> <p><b>Аналізувати</b> утворення Арабського халіфату, як авторитарно-теократичної монархії; аналізувати течії ісламу: сунізм і шиїзм; основні джерела китайського і японського права; цивільно-правові інститути далекосхідного права; основні риси мусульманського права.</p>	<p>3. Виникнення держави в Японії, особливості її форми та механізму, військово-олігархічний режим сьогунату.</p> <p>4. Джерела китайського і японського права.</p> <p><b>Рекомендовані джерела:</b> Основні: 1, 2, 7, 8, 10. Додаткові: 3, 6, 10. Internet-ресурси: 1-5.</p>	
	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- вивчення та доповнення матеріалу лекції;</li> <li>- робота зі словником: сьогунат, Арабський Халіфат, сунізм, шиїзм, фірмани, хадиси;</li> <li>- підготувати опорний конспект «Форма і механізм Турецького султанату», «Злочини і покарання в мусульманському праві»;</li> <li>- теми доповідей, презентацій:</li> </ul> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Іслам: сунізм і шиїзм про державу, її сутність та призначення.</li> <li>2. Модифікація східної деспотії у феодальному Китаї.</li> <li>3. Цивільно-правові інститути далекосхідного права.</li> <li>4. Злочини і покарання в Китаї та Японії.</li> <li>5. Особливості становлення мусульманської правової сім'ї.</li> <li>6. Судовий процес в Японії та Китаї.</li> </ol>	3
	<p><b>Практичне заняття № 4</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Утворення Арабського халіфату, авторитарно-теократичний характер його форми та механізму.</li> <li>2. Утворення Турецької держави, основні етапи її розвитку.</li> <li>3. Судовий процес у далекосхідному праві.</li> <li>4. Основні риси мусульманського права.</li> <li>5. Джерела мусульманського права.</li> <li>6. Злочини і покарання в мусульманському праві.</li> </ol>	2
<p><b>Розуміти</b> спільне та особливе в соціально-економічних, політичних та ідеологічних передумовах переходу від феодального ладу до буржуазного.</p> <p><b>Пояснювати</b> основні риси буржуазної держави.</p> <p><b>Характеризувати</b> етапи становлення</p>	<p><b>Тема 5. Становлення держави нового типу.</b></p> <p><b>Лекція № 5</b></p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Громадянське суспільство як історичний етап у розвитку людського суспільства.</li> <li>2. Ранні революції і їх вплив на становлення держави нового типу.</li> <li>3. Революції останньої чверті XVIII століття та їх вплив на становлення держави нового типу.</li> <li>4. Буржуазна і капіталістична держави — держави перехідного типу.</li> </ol> <p><b>Рекомендовані джерела:</b> Основні: 1, 2, 7, 8, 10. Додаткові: 6, 11, 14. Internet-ресурси: 1-5.</p>	2



<p>громадянського суспільства.</p>	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- вивчення та доповнення матеріалу лекції;</li> <li>- робота зі словником: бікамералізм, джентрі, імпічмент, конгрес, контрасигнатура, сенат, статхаудер, урбанізація;</li> <li>- скласти схему «Ознаки перехідної держави»;</li> <li>- теми доповідей, презентацій:</li> </ul> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Американська революція та її вплив на становлення держави нового типу.</li> <li>2. Французька революція та її вплив.</li> <li>3. на становлення держави нового типу.</li> <li>4. Революції середини ХІХ століття в Німеччині та їх вплив на становлення держави нового типу.</li> <li>5. Англійська революція та її вплив на становлення держави нового типу.</li> <li>6. Голландська революція та її вплив на формування основ держави нового типу.</li> </ol>	<p>3</p>
	<p><b>Практичне заняття № 5</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Соціально-економічні, політичні та ідеологічні передумови американської революції.</li> <li>2. Основні риси буржуазної держави.</li> <li>3. Революції останньої чверті ХVІІІ століття та їх вплив на становлення держави нового типу.</li> </ol>	<p>2</p>
<p><b>Аналізувати</b> риси буржуазної держави; форми державного правління; форми політичного режиму та форми державно-територіального устрою в епоху громадянського суспільства.</p>	<p><b>Тема 6. Форми держав та їх розвиток в епоху громадянського суспільства.</b></p> <p><b>Лекція № 6</b></p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Основні риси буржуазної держави.</li> <li>2. Форми державного правління та їх розвиток після буржуазних революцій.</li> <li>3. Форми політичного режиму зарубіжних країн.</li> <li>4. Форми державно-територіального устрою та їх розвиток.</li> </ol> <p><b>Рекомендовані джерела:</b></p> <p>Основні: 1, 2, 7, 8, 10. Додаткові: 6, 11, 14, 23. Internet-ресурси: 1-5.</p>	<p>2</p>
	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- вивчення та доповнення матеріалу лекції;</li> <li>- робота зі словником: октройування, промульгація, домініон, змішана республіка, імперія, домініон, консульська республіка, теократична монархія, унітарна держава, республіка;</li> <li>- скласти схему «Форми політичних режимів в зарубіжних країнах»;</li> <li>- теми доповідей, презентацій:</li> </ul> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Історичні витоки сучасного парламентаризму (досвід державотворення в Англії ХVІІІ—ХІХ ст.).</li> <li>2. Історичні витоки змішаної форми республіканського правління (досвід західно-європейських країн).</li> </ol>	<p>3</p>

	<p>3. Історичний розвиток республіканської форми правління у Франції XVIII — сер. XX ст. Змішана республіка.</p> <p>4. Історичні витоки сучасної президентської форми правління (досвід США XVIII—XX ст.).</p> <p>5. Особливості історичного розвитку унітаризму як форми державно-територіального устрою в епоху становлення і розвитку громадянського суспільства.</p> <p>6. Історичні основи сучасного федералізму (досвід США XIX—XX ст. та ФРН — XX ст.).</p> <p>7. Історичні засади сучасного демократичного державного режиму (досвід країн західної цивілізації).</p> <p>8. Тоталітарні режими XX століття (історичний досвід країн Західної Європи).</p>	
	<p><b>Практичне заняття № 6</b></p> <p>1. Пошук та затвердження нових форм державної організації в країнах Західної Європи та Північної Америки в роки перших буржуазних революцій:</p> <p>а) форма англійської держави;</p> <p>б) форма держави США за Конституцією 1787 р.;</p> <p>в) форма держави Франції 1789—1799 рр.</p> <p>2. Форми держави та їх розвиток в епоху громадянського суспільства.</p> <p>3. Форми політичних режимів в зарубіжних країнах.</p> <p>4. Функції та механізм держави, основні тенденції їх розвитку.</p>	2
<p><b>Характеризувати</b> зовнішні та внутрішні функції держави.</p> <p><b>Аналізувати</b> структуру органів законодавчої влади, органів виконавчої влади та органів судової влади у державному механізмі зарубіжних країн.</p>	<p><b>Тема 7. Функції та механізм держави в епоху громадянського суспільства.</b></p> <p><b>Лекція № 7</b></p> <p>План лекції</p> <p>1. Сутність держави та її еволюція в епоху громадянського суспільства.</p> <p>2. Функції держави, основні тенденції їх розвитку.</p> <p>3. Механізм держави нового типу.</p> <p><b>Рекомендовані джерела:</b></p> <p>Основні: 1, 2, 7, 8, 10.</p> <p>Додаткові: 2, 6, 11, 14, 23.</p> <p>Internet-ресурси: 1-5.</p>	2
	<p><b>Самостійна робота здобувачів:</b></p> <p>- вивчення та доповнення матеріалу лекції;</p> <p>- робота зі словником: джимен, жандармерія, коп, рейнджер, шериф, юрисдикція, державний апарат, лібералізм, механізм держави, поліцейська держава, правова держава, соціальна держава;</p> <p>- скласти схему «Зовнішні та внутрішні функції держави»;</p> <p>- теми доповідей, презентацій:</p>	3

	<p>1. Судові органи Великобританії в їх історичному розвитку.</p> <p>2. Судові органи США в їх історичному розвитку.</p> <p>3. Судові органи Франції в їх історичному розвитку.</p> <p>4. Поліцейські органи Великобританії.</p> <p>5. Система організації поліцейських органів у державному механізмі США.</p> <p>6. Система поліцейських органів у державному механізмі Франції в їх історичному розвитку.</p>	
	<p><b>Практичне заняття № 7</b></p> <p>1. Зовнішні функції держави.</p> <p>2. Внутрішні функції держави.</p> <p>3. Органи законодавчої влади у державному механізмі зарубіжних країн.</p> <p>4. Органи виконавчої влади у державному механізмі зарубіжних країн.</p> <p>5. Органи судової влади та їх еволюція в епоху громадянського суспільства.</p>	2
<p><b>Пояснювати</b> основні етапи становлення буржуазного права.</p> <p><b>Аналізувати</b> конституції періоду перших буржуазних революцій XVII—XVIII ст. роль у формуванні засад галузі конституційного права.</p> <p><b>Відзначити</b> зміни, що відбувалися в джерелах права, структурі права.</p>	<p><b>Тема 8. Становлення права нового типу – буржуазного права.</b></p> <p><b>Лекція № 8</b></p> <p>План лекції</p> <p>1. Основні тенденції розвитку буржуазного права.</p> <p>2. Основні етапи та тенденції у розвитку конституційного (державного) права як галузі права.</p> <p>3. Основні етапи та тенденції у розвитку цивільного права.</p> <p>4. Основні етапи та тенденції у розвитку кримінального права.</p> <p><b>Рекомендовані джерела:</b></p> <p>Основні: 1, 2, 7, 8, 10.</p> <p>Додаткові: 2, 6, 11, 14, 23.</p> <p>Internet-ресурси: 1-5.</p>	2
	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b></p> <p>- вивчення та доповнення матеріалу лекції;</p> <p>- робота зі словником: філіація, інституалізм, парламентаризм, юридичний позитивізм, коронер, континуїтет, місдімінор, пробація;</p> <p>- підготувати порівняльну таблицю «Особливості кримінального права англо-американської та континентальної правової сім'ї»;</p> <p>- теми доповідей, презентацій:</p> <p>1. Інститут громадянства в історичному розвитку.</p> <p>2. Основні права і свободи особи в їх історичному розвитку.</p> <p>3. Просвітницько-гуманістична теорія кримінального права.</p> <p>4. Класична школа кримінального права.</p> <p>5. Антрополого-соціологічна школа кримінального права.</p> <p>6. Інститут конституційного статусу особи.</p> <p>7. Трудове право і соціальне законодавство.</p> <p>8. Джерела цивільного права країн континентальної правової сім'ї.</p> <p>9. Джерела кримінального процесу Англії</p>	3

	10. Джерела кримінального процесу Франції та Німеччини.	
	<b>Практичне заняття № 8</b> 1. Структурні та змістовні зміни у праві: загальна характеристика. 2. Джерела конституційного (державного) права. 3. Джерела цивільного права. 4. Джерела кримінального права. 5. Особливості буржуазного кримінального права.	2
<p><b>Характеризувати</b> особливості реставрація Мейдзі і становлення буржуазної держави в Японії; причини Сінхайської революції 1911 р. та її вплив на становлення держави нового типу в Китаї; основні етапи розвитку республіки в Туреччині.</p> <p><b>Аналізувати</b> особливості «нафтових монархій» та «нафтових республік» Перської затоки; особливості права далекосхідних країн; цивільне та суміжні з ним галузі права; кримінальне право і процес права Японії та Китаю.</p> <p><b>Знаходити</b> спільні та відмінні риси у праві мусульманських країн.</p>	<p><b>Тема 9. Держава та право у країнах Далекого і Близького Сходу 20- поч. 21 ст.</b> <b>Лекція № 9</b> План лекції 1. Японська держава. 2. Китайська держава. 3. «Нафтові монархії» та «Нафтові республіки» Перської затоки. 4. Турецька республіка. <b>Рекомендовані джерела:</b> Основні: 1, 2, 7, 8, 10. Додаткові: 6, 10. Internet-ресурси: 1-5.</p>	2
	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b> - вивчення та доповнення матеріалу лекції; - робота зі словником «вестернізація», «нові мілітаристи», танзимат, зюлюм, секуляризація, аш-шура, аятола, дуцзюнат, імам, нізам; - підготувати опорний конспект «Основні риси права близькосхідних країн»; - теми доповідей, презентацій: 1. Реформи Ден Сяопіна. 2. Ісламська республіка Іран. 3. Республіка Ірак. 4. Право КНР часів Мао Цзедуна (1949—1976 рр.). 5. Основні тенденції розвитку права після революції Мейдзі. 6. Право Туреччини: цивільне та суміжні з ним галузі права.</p>	3
	<p><b>Практичне заняття № 9</b> 1. Турецька республіка та основні етапи її розвитку. 2. Держава в країнах близького Сходу. 3. Загальні риси та особливості державного ладу «нафтових монархій» Перської затоки (Саудівська Аравія, Бахрейн, Кувейт). 4. «Нафтові республіки» Перської затоки та специфіка їх державного ладу.. Китайське право та його специфіка в 1911—1949 рр. 5. Китайське право у пореформений період. 6. Право мусульманських країн.</p>	2
<p><b>Характеризувати</b> зміст терміну «євроінтеграція»;</p>	<p><b>Тема 10. Історико-правовий огляд утворення та розвитку Європейського Союзу.</b> <b>Лекція №10</b></p>	2

<p>основні передумови європейської інтеграції; основні ідеї, які існували щодо створення «об'єднаної Європи».</p> <p><b>Пояснювати</b> основні етапи формування Європейських Співтовариств і Європейського Союзу.</p>	<p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Європейська інтеграція, передумови створення єдиної Європи.</li> <li>2. Основні етапи формування Європейських співтовариств та Європейського Союзу.</li> <li>3. Європейський Союз, як нова організація політичної влади в Європі.</li> <li>4. Організаційна структура Європейського Союзу.</li> </ol> <p><b>Рекомендовані джерела:</b>  Основні: 1, 2, 7, 8, 10.  Додаткові: 6, 7.  Internet-ресурси: 1-5.</p>	
	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- вивчення та доповнення матеріалу лекції;</li> <li>- робота зі словником: європейська інтеграція, Європейський Союз, «План Шумана», Маастрихтський договір, Шенгенська угода, Лісабонський договір, «Копенгагенські критерії»;</li> <li>- теми доповідей, презентацій:</li> </ul> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Україна в процесах євроінтеграції.</li> <li>2. Погляди Т. Масарика на об'єднання Європи.</li> <li>3. «План Шумана» та роль Ж. Монне в створенні Європейського Союзу.</li> <li>4. Шенгенська угода – важливий етап у створенні Європейського Союзу.</li> <li>5. Символи Європейського Союзу.</li> </ol>	3
	<p><b>Практичне заняття № 10</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Передумови європейської інтеграції.</li> <li>2. етапи формування Європейських співтовариств і Європейського Союзу.</li> <li>3. Характеристика організаційної структури Європейського Союзу.</li> </ol>	2
<b>Розділ 2</b>		
<p><b>Характеризувати</b> переддержавні форми цивілізації на території сучасної України; етапи державно-правового розвитку Київської Русі; теорії походження Київської Русі.</p> <p><b>Аналізувати</b> право Скіфських ранньодержавних утворень; внутрішні та зовнішні фактори консолідації слов'янських</p>	<p><b>Тема 11. Найдавніші державні утворення і право на території України. Суспільно-політичний лад і право Давньоруської держави.</b></p> <p><b>Лекція № 11</b></p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Переддержавні форми цивілізації на території сучасної України.</li> <li>2. Формування та розвиток античних державно-правових утворень у Північному Причорномор'ї кін. VII ст. до н.е. – перш. пол. VI ст. н.е.</li> <li>3. Етапи державно-правового розвитку Київської Русі.</li> <li>4. Організація і структура державного апарату Київської Русі.</li> </ol> <p><b>Рекомендовані джерела:</b>  Основні: 3, 4, 5, 6, 9.  Додаткові: 8, 24.  Internet-ресурси: 1, 3, 4, 5, 6.</p>	2

<p>земель; аналізувати джерела права Київської Русі: звичаєве право; нормативні акти (закони, збірки законів «Руська Правда»).</p>	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- вивчення та доповнення матеріалу лекції;</li> <li>- робота зі словником: анти, біле духовенство, венеди, віче, воєводи, головник, гостьба, данина, дитячі, думці, закуп, звід, ізгої, снем, смерди, стольник, татьба, холоп, чорне духівництво;</li> <li>- підготувати опорний конспект «Організація і структура державного апарату Київської Русі»;</li> <li>- теми доповідей, презентацій:</li> </ul> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Характер та особливості судового процесу звичаєве право Київській Русі.</li> <li>2. Політичні та торговельні угоди князів з іноземними державами.</li> <li>3. Центральні органи влади Київській Русі.</li> <li>4. Склад і правове становище панівної верхівки скіфського суспільства;</li> <li>5. Античні держави Північного Причорномор'я: державний устрій.</li> <li>6. Суспільство Скіфії та причини його соціального розшарування.</li> </ol>	3
<p><b>Аналізувати</b> передумови та процес приєднання українських земель до Великого князівства Литовського; судову систему за реформою 1564 р. <b>Характеризувати</b> наслідки Берестейської церковної унії; особливості польської експансії та її вплив на соціальну й політичну еволюцію українського суспільства.</p>	<p><b>Практичне заняття № 11</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Джерела та основні риси права Античних держав Північного Причорномор'я.</li> <li>2. Етапи державно-правового розвитку Київської Русі.</li> <li>3. Організація і структура державного апарату Київської Русі.</li> <li>4. Суспільний лад.</li> <li>5. Джерела права Київської Русі.</li> </ol>	2
	<p><b>Тема 12. Суспільно-політичний лад і право на українських землях у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої.</b></p> <p><b>Лекція № 12</b></p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Зміни у правовому статусі українських земель.</li> <li>2. Суспільний лад Литовсько-Руської держави.</li> <li>3. Державний лад Речі Посполитої</li> <li>4. Поширення на українські землі магдебурзького права.</li> </ol> <p><b>Рекомендовані джерела:</b> Основні: 3, 4, 5, 6, 9. Додаткові: 4, 8, 9, 18, 24. Internet-ресурси: 1, 3, 4, 5, 6.</p>	2
	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- вивчення та доповнення матеріалу лекції;</li> <li>- робота зі словником: баскаки, великі бояри, данники, двірський, дума, закладництво, кріпаки, наймити, отчина, печатник, підсусідки, бюргерство, Вальний сейм, виложений суд, виморочене майно, гродський суд;</li> <li>- підготувати опорний конспект «Основні риси права</li> </ul>	3

<p><b>Пояснювати</b> особливості джерел церковного права; правовий режим маєтків; особливості спадкового, зобов'язального права.</p>	<p>Речі Посполитої»; - теми доповідей, презентацій: 1. Великокнязівські привілеї, їхня класифікація (пожалувані, пільгові, охоронні, земські, обласні). 2. Судебник Казимира IV 1468 р. 3. Литовські статuti 1529 і 1566 рр. 4. Сеймовий та королівський суди; 5. Система станово-шляхетських судів у повітах. 6. Люблінська унія 1569 р. та створення Речі Посполитої. 7. Судова система(друга половина XVI — середина XVII ст.). 8. Кодифікація права Великого князівства Литовського, її результати.</p>	
	<p><b>Практичне заняття № 12</b> 1. Державний лад Литовсько-Руської держави. 2. Судочинство в Литовсько-Руській державі. 3. Джерела права Литовської держави. 4. Суспільний устрій часів Речі Посполитої. Шляхта 5. Місцеве управління часів Речі Посполитої 6. Судова система Речі Посполитої. Місцеві і церковні суди.</p>	2
<p><b>Аналізувати</b> джерела права України періоду визвольних змагань середини XVII ст.: звичаєве право, основні риси звичаєвого козацького права, міжнародні угоди, нормативні акти (універсали), «старі» збірки законів, канонічне право, правова думка (Б.Хмельницький, А.Кисіль).</p>	<p><b>Тема 13. Суспільно-політичний лад і право Гетьманщини.</b> <b>Лекція № 13</b> План лекції 1. Державне право України періоду формування національної козацької держави середини XVII ст. 2. Основні зміни у праві України періоду визвольних змагань середини XVII ст. 3. Політико-правове становище Гетьманщини у складі Росії. 4. Органи влади й управління Гетьманщини. <b>Рекомендовані джерела:</b> Основні: 3, 4, 5, 6, 9. Додаткові: 4, 8, 9, 18, 24. Internet-ресурси: 1, 3, 4, 5, 6.</p>	2
<p><b>Характеризувати</b> структуру органів влади й управління Гетьманщини.</p>	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b> - вивчення та доповнення матеріалу лекції. - робота зі словником: конклюдія, коронний суд, бунчукове товариство, відповідач, возний, гайдамаки, зимівник. - підготувати опорний конспект «Джерела права України періоду визвольних змагань середини XVII ст.»; - теми доповідей, презентацій: 1. Реєстрове козацтво та його занепад; 2. Міжнародно-правовий статус України у</p>	3

	<p>середині XVII ст.;</p> <p>3. Звичаєве козацьке право;</p> <p>4. Гетьманські статті як джерела права;</p> <p>5. Пакти і Конституція прав і вольностей Війська Запорозького 1710 р.</p>	
	<p><b>Практичне заняття № 13</b></p> <p>1. Суспільний лад.</p> <p>2. Державний устрій Гетьманщини. Повноваження гетьманів.</p> <p>3. Судова система Гетьманщини і судова реформа.</p> <p>4. Особливості правової системи Гетьманщини.</p> <p>5. Гетьманське законодавство: універсали, ордери, грамоти, листи, інструкції.</p>	2
<p><b>Характеризувати</b> основні напрямки розвитку державно-правової системи Австро-Угорської імперії, особливості суспільного ладу та адміністративного устрою Австро-Угорської імперії.</p> <p><b>Аналізувати</b> зміни в політико-правовому становищі українських земель.</p>	<p><b>Тема 14. Суспільно-політичний лад і право українських земель у складі Австрії та Австро-Угорщини.</b></p> <p><b>Лекція № 14</b></p> <p>План лекції</p> <p>1. Політико-правове становище українських земель у складі Австро-Угорської імперії.</p> <p>2. Адміністративно-територіальний поділ.</p> <p>3. Суди на західноукраїнських землях.</p> <p><b>Рекомендовані джерела:</b></p> <p>Основні: 3, 4, 5, 6, 9.</p> <p>Додаткові: 1, 8, 24.</p> <p>Internet-ресурси: 1, 3, 4, 5, 6.</p>	2
	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b></p> <p>- вивчення та доповнення матеріалу лекції;</p> <p>- робота зі словником: дуалістична монархія, рейхсрат, Австро-Угорська угода 1867 р.;</p> <p>- підготувати опорний конспект «Структура Цивільного кодексу 1811 р.»;</p> <p>- теми доповідей, презентацій:</p> <p>1. Дія австрійського законодавства на території Галичини та Буковини.</p> <p>2. Цивільно-процесуальний кодекс 1796 та 1895 рр.</p> <p>3. Адміністративне право Австро-Угорщини воєнної доби.</p> <p>4. Кримінальний кодекс Угорщини 1879 р. та запровадження його на Закарпатті.</p> <p>5. Кримінально-процесуальний кодекс 1853 і 1873 рр.</p> <p>6. Правління намісника Галичини та крайове президентське правління Буковини.</p>	3
	<p><b>Практичне заняття № 14</b></p> <p>1. Становище українських земель у складі Австро-Угорської імперії.</p> <p>2. Адміністративно-територіальний поділ.</p> <p>3. Особливості дії законодавства цього періоду.</p>	2



<p><b>Аналізувати</b> основні етапи ліквідації української державності в складі російської імперії; ліквідація магдебурзького права; колонізація українських земель російською імперією та її правовий режим.</p> <p><b>Характеризувати</b> особливості ліквідації кримськотатарської держави; правовідносини Росії з Кримським Ханством; судову реформу 1864 р.; особливості її проведення в Україні</p>	<p><b>Тема 15. Суспільно-політичний лад і право українських земель у складі російської імперії в 19- на поч.20 ст.</b></p> <p><b>Лекція № 15</b></p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Основні етапи ліквідації української державності в складі Російської імперії.</li> <li>2. Карально-охоронний апарат в українських землях у XVII – першій половині XIX ст.</li> <li>3. Великі реформи 60–80-х років; особливості їх проведення на Україні.</li> <li>4. Адміністративно-територіальний устрій, органи влади й управління на українських землях.</li> </ol> <p><b>Рекомендовані джерела:</b>  Основні: 3, 4, 5, 6, 9.  Додаткові: 5, 8, 24.  Internet-ресурси: 1, 3, 4, 5, 6.</p> <p><b>Самостійна робота здобувачів.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- вивчення та доповнення матеріалу лекції;</li> <li>- робота зі словником: Кримське Ханство;</li> <li>- підготувати опорний конспект «Державний устрій і система повітового управління»;</li> <li>- теми доповідей, презентацій:</li> </ul> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Зібрання малоросійських прав 1807 р.</li> <li>2. Звід законів західних губерній (І. Данилович);</li> <li>3. Звід законів Російської імперії 1832 р.</li> <li>4. Зміни в цивільно-процесуальному й кримінально-процесуальному законодавстві.</li> <li>5. Анексія Російською імперією Кримського ханства та турецьких володінь на Півдні України (1784 р.).</li> <li>6. Адміністративне законодавство і кримінально-процесуальне право.</li> </ol>	<p>2</p> <p>3</p> <p>2</p>
<p><b>Аналізувати</b> універсали Центральної Ради та інші законодавчі акти цієї доби; особливості державного устрою.</p> <p><b>Характеризувати</b></p>	<p><b>Тема 16. Відродження української державності та розвиток права у 1917-1920 р.р.</b></p> <p><b>Лекція № 16</b></p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Утворення Центральної ради.</li> <li>2. Державний устрій України періоду Гетьманату.</li> <li>3. Влада Директорії.</li> <li>4. ЗУНР.</li> </ol>	<p>2</p>

законодавчу діяльність Центральної Ради, Гетьманату, директорії, ЗУНР.	<p><b>Рекомендовані джерела:</b>  Основні: 3, 4, 5, 6, 9.  Додаткові: 8, 24.  Internet-ресурси: 1, 3, 4, 5, 6.</p>	
	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b>  - вивчення та доповнення матеріалу лекції;  - робота зі словником: Центральна Рада, УНР, ЗУНР, Директорія;  - підготувати опорний конспект «Місьцеве управління і судочинство часів Директорії»;  - теми доповідей, презентацій:  1. Закон «Про порядок видання законів» від 25 листопада 1917 р.  2. Закон «Про випуск державних кредитових білетів УНР» від 6 січня 1918 р.  3. Закон «Про національно-персональну автономію» від 6 січня 1918р.  4. Закон «Про громадянство УНР» від 2 березня 1918 р.  5. Всеукраїнський національний конгрес (6–8 квітня 1917 р.).  6. Правовий статус Центральної Ради.  7. Універсали Центральної Ради.</p>	3
	<p><b>Практичне заняття № 16</b>  1. Універсали Центральної Ради.  2. Конституція УНР, її зміст та значення.  3. Правові реформи Гетьманату.  4. Місьцеве управління і судочинство часів Директорії.  5. Державний устрій ЗУНР.</p>	2
<p><b>Пояснювати</b> особливості виникнення Рад робітничих, селянських і солдатських депутатів як органів керівництва революційним рухом.  <b>Характеризувати</b> особливості створення радянської міліції; становлення радянського права.  <b>Аналізувати</b> Конституцію УСРР 1919 р., Декрети про націоналізацію</p>	<p><b>Тема 17. Утвердження радянського типу держави та соціалістичного права в Україні (1917-1939 р.р.).</b>  <b>Лекція № 17</b>  План лекції  1. Утворення радянського уряду України — Народного Секретаріату. Вибори до місцевих рад.  2. Становлення радянського права. Конституція УСРР 1919 р.  1. Державно-правове становище України за договором про утворення СРСР.  2. Конституція УСРР 1929 р.  <b>Рекомендовані джерела:</b>  Основні: 3, 4, 5, 6, 9.  Додаткові: 8, 24.  Internet-ресурси: 1, 3, 4, 5, 6.</p>	2
	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b>  - вивчення та доповнення матеріалу лекції;  - робота зі словником: УСРР, СРСР, НКВС, НЕП;  - підготувати опорний конспект «Адміністративно-територіальна реформа»;</p>	3

<p>підприємств, банків; пояснити застосування адміністративно-правових актів в управлінні державною власністю.</p>	<p>- теми доповідей, презентацій:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Декрети про націоналізацію підприємств, банків.</li> <li>2. Закон про землю від 5 лютого 1920 р.</li> <li>3. Хлібна і продовольча розкладка.</li> <li>4. Декрети від 20 лютого 1920 р. про цивільний шлюб і свободу розлучень.</li> <li>5. Кодекс законів про родину, опіку, шлюб і про акти громадянського стану 1926 р.</li> <li>6. Земельний кодекс 1922 р. і зміни до нього 1927, 1928 р.</li> <li>7. Кодекс законів про працю 1922 р.</li> <li>8. Адміністративний кодекс 1927 р.</li> <li>9. Демократизація кримінального процесу за кримінально-процесуальним кодексом 1922 р.</li> <li>10. Тенденція до посилення відповідальності. Кримінальний кодекс 1927 р.</li> </ol>	
	<p>Практичне заняття 17</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Поширення радянської влади в Україні.</li> <li>2. Формування основ радянського права.</li> <li>3. Державний устрій УСРР в 20-ті роки.</li> <li>4. Судові органи та прокуратура в 20-30-і роки ХХ ст.</li> <li>5. Перша кодифікація радянського права в Україні.</li> <li>6. Конституційне законодавство 30-х років.</li> <li>7. Надзвичайне законодавство 30-х років.</li> </ol>	2
<p><b>Аналізувати</b> суть радянсько-німецького пакта про ненапад і таємний протокол Молотова — Ріббентропа (23 серпня 1939 р.) про розподіл сфер впливу в Європі; особливості нового адміністративно-територіального поділу; причини масових репресій у західних областях УРСР. Пояснювати перебудову державного механізму на початку війни: надзвичайні органи влади та управління;</p>	<p><b>Тема 18. Зміни у державному ладі та праві УРСР у 1939-1945 р.р.</b>  <b>Лекція № 18</b>  План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Новий адміністративно-територіальний поділ.</li> <li>2. Надзвичайні органи влади та управління.</li> <li>3. Реорганізація органів суду і прокуратури.</li> <li>4. Особливості правової системи УРСР в умовах війни.</li> </ol> <p><b>Рекомендовані джерела:</b>  Основні: 3, 4, 5, 6, 9.  Додаткові: 8, 24.  Internet-ресурси: 1, 3, 4, 5, 6.</p>	2
	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- вивчення та доповнення матеріалу лекції;</li> <li>- робота зі словником: воєнний стан, облога, окупаційний режим;</li> <li>- підготувати опорний конспект «Правовий режим воєнного стану і стану облоги»;</li> <li>- теми доповідей, презентацій:</li> </ul> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Діяльність місцевих органів влади й управління в період війни.</li> <li>2. Встановлення окупаційного режиму та розчленування загарбниками території України.</li> </ol>	3

<p>Державний Комітет Оборони, Ставка Верховного головнокомандування. Пояснювати особливості правового режиму воєнного стану і стану облоги.</p>	<p>3. Спроби відродження української національної державності. 4. Колгоспне законодавство воєнного часу. 5. Відповідальність за скоєння воєнних злочинів. 6. Зміни у процесуальному законодавстві УРСР під час Другої світової війни.</p>	
	<p><b>Практичне заняття № 18</b> 1. Перебудова органів влади й управління в роки Великої Вітчизняної війни. 2. Судові та правоохоронні органи в роки війни. 3. Окупаційний режим. 4. Зміни у цивільному праві УРСР під час Другої світової війни. 5. Зміни у трудовому праві УРСР під час Другої світової війни. 6. Зміни у кримінальному праві УРСР під час Другої світової війни.</p>	2
<p><b>Аналізувати</b> причини ліквідації надзвичайних органів влади й управління; особливості відновлення конституційних органів влади; виборів до Верховної Ради України та місцевих органів влади й управління; причини десталінізації.</p>	<p><b>Тема 19. Державність та право УРСР в 1945-1991 р.р.</b> <b>Лекція № 19</b> План лекції 1. Повоєнний сталінський режим. 2. Політичний режим у період «відлиги» М.Хрущова у другій половині 1950-х – першій половині 1960-х рр. 3. Перебудова. Зміни у державному статусі Української РСР. 4. Зміни у правовій системі в період перебудови <b>Рекомендовані джерела:</b> Основні: 3, 4, 5, 6, 9. Додаткові: 8, 24. Internet-ресурси: 1, 3, 4, 5, 6.</p>	2
<p><b>Характеризувати</b> особливості права цього періоду. <b>Пояснювати</b> особливості авторитарної командно-адміністративної системи управління та її вплив на суспільно-політичне життя; відмінності</p>	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b> - вивчення та доповнення матеріалу лекції; - робота зі словником: «Відлига», віковий ценз, гласність, право обирати, президія, прем'єр-міністр, інститут президентства, лібералізація, уніфікація законодавства, гласність; - підготувати опорний конспект «Український дисидентський рух»; - теми доповідей, презентацій: 1. Перебудова правоохоронних органів. 2. Положення про прокурорський нагляд у СРСР від 24 травня 1955 р. 3. Закон про державні пенсії 1956 р. 4. Правове регулювання колгоспного будівництва. 5. Цивільно-процесуальний кодекс УРСР 1963 р.</p>	3

	<p>6. Закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» від 17 квітня 1991 р.</p> <p>7. Житловий кодекс УРСР 1983 р.</p> <p>8. Кодекс про шлюб та сім'ю УРСР 1969 р.</p> <p>9. Кодекс законів про працю УРСР 1971 р.</p> <p>10. Політичний режим у період «застою» Л.Брежнєва у середині 1960-х – середині 1980-х рр.</p>	
	<p><b>Практичне заняття № 19</b></p> <p>1. Центральні та місцеві органи влади й управління в період "застою".</p> <p>2. Судові та правоохоронні органи в період "застою".</p> <p>3. Конституція СРСР 1977 р.</p> <p>4. Кримінальне та виправно-трудова право в період "застою"</p>	2
<p><b>Характеризувати</b> основні напрямки розвитку національної правової системи України (1996-2014 рр.); особливості інтеграції законодавства України в європейське та світове співтовариство.</p> <p><b>Аналізувати</b> причини та наслідки політичної кризи 2004 р. Помаранчева революція в Україні; конституційну реформу 2004 р.</p> <p><b>Пояснювати</b> трансформацію форми державного правління в Україні від президентсько-парламентської до парламентсько-президентської республіки.</p>	<p><b>Тема 20. Розбудова незалежної України у 1991-2014 р.р.</b></p> <p>Лекція № 20</p> <p>План лекції</p> <p>1. Політична криза 2004 р. Помаранчева революція в Україні. Конституційна реформа 2004 р.</p> <p>2. Основні напрямки розвитку національної правової системи України (1996 - 2014 р.)</p> <p>3. Судова реформа в сучасній Україні.</p> <p><b>Рекомендовані джерела:</b></p> <p>Основні: 3, 4, 5, 6, 9.</p> <p>Додаткові: 8, 21, 24.</p> <p>Internet-ресурси: 1, 3, 4, 5, 6.</p>	2
	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b></p> <p>- вивчення та доповнення матеріалу лекції;</p> <p>- робота зі словником: апеляційні суди, арбітражні суди, бюджетний кодекс України, Верховна Рада України, Помаранчева революція, Євромайдан, корупція, парламентсько-президентська республіка господарські суди, громадянство України, державна мова;</p> <p>- підготувати опорний конспект «Становлення національної правоохоронної та правозахисної системи України»;</p> <p>- теми доповідей, презентацій:</p> <p>1. Становлення національної правоохоронної та правозахисної системи України;</p> <p>2. «Газові» та «торгівельні війни» з Росією;</p> <p>1. Закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» від 17 квітня 1991 р.</p>	3
	<p><b>Практичне заняття 20</b></p> <p>1. Становлення національної правоохоронної та правозахисної системи України</p> <p>2. Реформування цивільного законодавства.</p> <p>3. Розвиток окремих галузей права.</p>	2

<p><b>Аналізувати</b> причини та наслідки політичної кризи 2014 р., Революція Гідності 2014 р. <b>Пояснювати</b> причини російсько-української війни. Характеризувати зміни законодавства воєнного періоду.</p>	<p><b>Тема 21. Україна в умовах російсько-української війни.</b> <b>Лекція № 21</b> План лекції 1. Революція Гідності 2014 р. 2. Причини російсько-української війни. 3. Основні етапи війни. 4. Особливості права воєнного періоду. <b>Рекомендовані джерела:</b> Основні: 3, 4, 5, 6, 9. Додаткові: 8, 12, 15, 16, 17, 19, 22, 24. Internet-ресурси: 1, 3, 4, 5, 6.</p>	2
	<p><b>Самостійна робота здобувачів.</b> - вивчення та доповнення матеріалу лекції; - робота зі словником: анексія, «Мінські угоди», геноцид, рашизм; - підготувати опорний конспект «Рашизм – новий різновид тоталітарної ідеології та практик.»; - теми доповідей, презентацій: 1. Зміни в трудовому законодавстві під час воєнного стану. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». 2. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні». 3. Закон України «Про мобілізацію». 4. Закон України «Про національну безпеку України» тощо. 5. «Мінські угоди». 6. Ставка Верховного Головнокомандувача як вищий колегіальний орган воєнного керівництва обороною держави. 7. Інформаційна війна.</p>	3
	<p><b>Практичне заняття № 21</b> 1. Революція Гідності 2014 р. 2. Причини російсько-української війни. 3. Періодизація російсько-української війни. 4. Введення воєнного стану. 5. Особливості права воєнного періоду. 6. Ключові факти і фейки про російсько-українську війну.</p>	2
	<b>Індивідуальне завдання</b>	33
<b>Разом</b>		<b>180/6</b>

### III. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

#### Основні:

1. Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 730 с.
2. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки ; [Бандурка О. М., Швець Д. В., Бурдін М. Ю., Головка О. М., та ін.]. Харків : Майдан, 2020. 618 с
3. Історія держави і права України: курс лекцій./ Щербатюк В.М., Захарченко П.П. - К.: Фенікс, 2018. – 252 с.
4. Історія держави та права України (1991-2019 ро-ки): Навчальний посібник / за заг. ред. доктора юрид.наук, професора, академіка Національної академії правових наук Бандурки О.М. Харків: Майдан, 2019.344 с.
5. Єрмолаєв В.М. Історія держави і права України : підручник. Харків : Право, 2021. 472 с.
6. Тетарчук І.В. Історія держави і права України. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури. 2019. 214с.
7. Тищик Б. Й. Історія держави і права зарубіжних країн Стародавнього світу: навч. посібник. Львів: Світ, 2006. 696 с.
8. Тищик Б.Й. Історія держави і права зарубіжних країн: Новий час (XVII ст. – 1918р.): навч. пос. Л.: «Світ», 2013. 450 с.
9. Трофанчук Г.І. Історія держави і права України. Навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер. 2023. 568с.
10. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : підручник. Львів : Новий Світ-2000, 2023. 475 с.

#### Додаткові:

1. Бедрий М. М. Право собственности на землю по Австрийскому Гражданскому кодексу 1811 г. и его реализация в Галичине. // Право України. 2015. №12. С.54-62.
2. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США. К.: Видавництво «Україна», 1999. 554 с.
3. Блок М. Феодалне суспільство. К.: Вид. дім «Всесвіт», 2001. 528 с.
4. Бойко І.Й. Джерела та характерні риси права в Галичині у складі Польського Королівства (1349-1569 рр.). Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 344 с.
5. Войцехівська Д. Ю. Державна політика щодо міжконфесійної конверсії представників національних меншин Півдня України у XVIII–XIX ст // Держава і право. 2022. Випуск 91. С.4-16.
6. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2020. 448 с.
7. Дахно І. І. Право Європейського Союзу: навчальний посібник. Київ : Центр учб. літ., 2018. 415 с.
8. Енциклопедія історії України в 21 т. / НАН України. Інститут історії України.– К.: В-во "Наукова думка", 1999-2021. Режим доступу <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=>

EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu\_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21STR=ukrajnska\_akademija\_istorychny

9. Кіндюк Б., Юркевич М. Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства Великого князівства . // Право України. 2021. №3. С.121-132.
10. Лубський В.І. Мусульманське право. Сутність. Джерела. Структура. К., 2005. 340с.
11. Малишев Б.В. Судовий прецедент у правовій системі Англії. К.: Праксіс, 2008. 344 с.
12. Мірошніченко М. Історія українського права у фокусі глобальних викликів сучасності// Право України. 2020. №12. С 158-172.
13. Острогорський Г. Історія Візантії. Львів: Літопис, 2002. 588 с.
14. Паславська Н. Т. Історико-правові аспекти контролю за публічною адміністрацією в Німеччині з 1806 року // Держава і право. 2022. Випуск 92. С.38-49.
15. ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У 2-хкн. – Кн. 2 / Відп. ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 803-1526 с.
16. ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. – Кн. 3 / Відп. ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь, С. Блашук. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2023. 844 с.
17. Пильгун Н. В., Вербінець В. Е. Особливості правового нігілізму в сучасній Україні// Держава і право. 2020. Випуск 88. С.8-15.
18. Пітер М. Злочин і покарання у середньовічній Польщі. // Право України. 2011. №11.12. С.123-132.
19. Плохій С. Російсько-українська війна: Повернення історії. Харків, 2023. 400 с.
20. Слободиська О.А., Бахновська І.П. Юридична природа соціальної справедливості як складова частина принципу справедливості. // *Науковий Вісник Ужгородського Національного Університету*: електронне наукове фахове видання. Ужгород: «Ужгородський національний університет», 2021. № 64. С. 84-89.
21. Слободиська О.А., Киричук А.С. Правова природа інтелектуальної власності в контексті цивільних правовідносин. // *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 1. С. 108-110.
22. Слободиська О.А., Костюк Н. П. Кримінальна відповідальність за катування: міжнародний та національний досвід. // Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: зб. наук.пр. XI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 25 вересня 2023 р. ВТЕІ ДТЕУ, 2023. Ч. 2. С. 320-327.
- 23.Токвіль А. Про демократію в Америці. У двох томах. К.: Видавничий дім «Всесвіт», 1999. 588 с.



24. Яневський Д., Красовицький О. 10 розмов про історію України та світу. Харків «Фоліо», 2022. 233 с.

**Інтернет-ресурси:**

1. Законодавча база Верховної Ради України - <http://www.zakon.rada.gov.ua/>
2. Державна установа «Інститут всевітньої історії Національної академії наук України» - <https://ivinas.gov.ua/>
3. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського - <http://www/nbu.gov.ua>
4. Національна Парламентська бібліотека України - <http://www.nplu.kiev.ua/>
5. Система дистанційного навчання ВТЕІ ДТЕУ «MOODLE» - <http://moodle.vtei.edu.ua/>
6. Український інститут національної пам'яті - <https://uinp.gov.ua/>